

วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยน ของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์

Narrative Approach: The Turning
Point of Social Science Research

นภาพรณ์ หะวานนท์
Napaporn Havanon

บทคัดย่อ

ตรงกับข้ามกับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ที่ท่ากันมาจนเป็นระเบียบแบบแผนโดยกล่าวอ้างในเรื่องของความเป็นกลาง วัตถุวิสัย และข้อเท็จจริง การวิจัยเรื่องเล่าให้ความสนใจกับการที่บุคคลให้ความหมายกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและมองว่าการวิจัยจะสามารถเคลื่อนไปสู่ความคิดที่ว่าความจริงถูกสร้างโดยกระบวนการทางสังคม มนุษย์ใช้เรื่องเล่าและเรื่องราวที่สร้างขึ้นในการจัดระเบียบประสบการณ์ออกมาเป็นบท ตอน หรือฉากต่างๆ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าสนับสนุนให้ความจริงซึ่งมีความหลากหลายปรากฏออกมาหรือเป็นที่รับรู้ และให้กรอบสำหรับทำความเข้าใจกับความหมายและคุณค่าเชิงบรรทัดฐานซึ่งอยู่เบื้องหลังการให้ความหมายนั้น นอกจากนี้ วิธีการศึกษาเรื่องเล่ายังให้ความสำคัญกับผู้เล่าเรื่องซึ่งมีประสบการณ์ที่นักวิจัยให้ความสนใจ ในฐานะเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้มีความสามารถและสามารถสะท้อนตัวตนออกมาแทนการมองว่าผู้เล่าว่าเป็นวัตถุเพื่อการศึกษาในกระบวนการวิจัย วิธีการศึกษาเรื่องเล่าได้เปิดประเด็นใหม่ในการวิจัยและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากในการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์

Abstract

In contrast to conventional social science research that claims to be neutral, objective and factual, narrative research focuses on how people give meaning to their live experiences and moves research inquiry towards the idea

ภาพ : การจัดระเบียบประสบการณ์ที่ผ่านมา
ในรูปของเรื่องเล่าที่มีความหมาย
เป็นวิธีการเดียวที่บุคคลจะสามารถ
เข้าใจชีวิตของตนเองอย่างเป็นระบบ
และบุคคลก็ดำเนินชีวิตไปตาม
ความเข้าใจนั้น

that all knowledge is socially constructed. Through narrative and storytelling, people organize their experiences into meaningful episodes. The approach encourages a plurality of truths to become known as well as provides a frame for understanding the meanings and normative values behind it. It also acknowledges the tellers whose experiences the researchers are interested in as knowledgeable, capable and reflexive participants rather than being research objects in the research process. Narrative approach has opened up valuable new lines of inquiry and put forward a radical change in social science research.

การเกิดขึ้นของสังคมศาสตร์ในช่วงของการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องการหาคำอธิบายเชิงสาเหตุด้วยการค้นพบกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีที่จะนำมาใช้อธิบายการเกิดขึ้นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์สามารถจัดการและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้ตามที่ต้องการ สังคมศาสตร์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้เชื่อว่า หลักคิดของการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้กับการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นกัน โดยมองว่า ควรอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยกฎหรือทฤษฎีที่เป็นคำอธิบายเชิงสาเหตุ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่จะให้ได้ความรู้ที่มีความเป็นกลาง มีการตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างรอบคอบด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ และในกระบวนการแสวงหาความรู้ นักวิจัยจะต้องไม่นำเรื่องของคุณค่าและความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง วิธีคิดนี้ได้นำไปสู่การคิดค้นวิธีวิทยาในการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ที่เชื่อว่าจะนำไปสู่การค้นพบความรู้อันเป็นกฎหรือทฤษฎีที่มีความเป็นสากล และสามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมได้อย่างชัดเจน

ความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคมเป็นความจริงที่ดำรงอยู่และนักวิจัยสามารถศึกษาความจริงเหล่านี้ได้อย่างกระจ่างชัด ไม่ต่างจากที่เรามองเห็นวัตถุต่างๆ นำไปสู่ความเชื่อที่ว่า ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างรอบคอบและถูกหลักวิธี เป็นความรู้ที่เป็นกลางปราศจากอคติ มีความเป็นสากล และนำไปสู่การวิจัยที่เป็นการผลิตความรู้จากกรอบหรือฐานคิดเชิงทฤษฎีที่มีมาก่อน โดยมุ่งเน้นที่การเพิ่มส่วนที่นักวิจัยมองว่า

จะช่วยให้ทฤษฎีมีความคมชัด และใช้คาดทำนายสิ่งต่างๆ ได้แม่นยำมากขึ้น ทั้งนี้มีความเชื่อกันว่า วิธีปฏิบัติเช่นนี้เป็นกระบวนการสะสมความรู้ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ โดยการวิจัยที่มุ่งเน้นการตรวจสอบหรือทดสอบสมมุติฐานได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในฐานะที่เป็นวิธีวิทยาของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

อะไรคือคุณค่าของความรู้ทางสังคมศาสตร์ คำตอบต่อคำถามนี้ จำเป็นต้องย้อน กลับไปที่ต้นกำเนิดของการสร้างความรู้ทางสังคมศาสตร์ซึ่งมีเจตจำนงสำคัญประการหนึ่งคือเพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย มีเสถียรภาพ ดังนั้นหากสามารถค้นพบกฎของสังคม หรือสิ่งที่ป็นสาเหตุของความวุ่นวายได้ มนุษย์ก็จะสามารถควบคุมสังคมได้ตามต้องการ การพยายามค้นหาแบบแผนแห่งความเป็นปกติของพฤติกรรมมนุษย์ และแบบแผนของสังคมที่พึงปรารถนาจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการสร้างความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ ความพยายามสืบสานและสร้างเสริมความรู้ต่างๆ เหล่านี้ มีผลอย่างสำคัญต่อการทำให้คนทั่วไปเชื่อในความรู้ที่น่าเสนอ และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความรู้ที่จำกัดและวนเวียนอยู่กับการหาคำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนหรือข้อกำหนดของสังคม หรือคำอธิบายเกี่ยวกับสังคมหรือการจัดระเบียบสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมที่ไม่สามารถจัดการ/บังคับ ให้คนทำตามกฎเกณฑ์กติกามีอยู่ และทำให้สังคมมีความวุ่นวาย

คำถามที่มีต่อหลักการ คุณค่า กฎ ระเบียบ และวิธีปฏิบัติที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เกิดขึ้นจากสภาวะการณ์ที่นักวิชาการและคนจำนวนหนึ่งเริ่มตระหนักว่าชีวิตของคนจำนวนมากได้รับผลกระทบอย่างมากจากกฎเกณฑ์ กติกา และการจัดระเบียบสังคมที่ทำให้บุคคลถูกทำให้กลายเป็นผู้เปี่ยงเบน เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหา กับสังคม หรือไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม และในหลายๆ กรณีไม่สามารถยืนยันทรงความเป็นตัวของตนเองอย่างที่ต้องการได้ เช่น กรณีของ เกย์ ทอม เลสเบียน กระเทย ที่ถูกมองว่าเป็นผู้เปี่ยงเบนทางเพศ หรือกรณีของคนพิการที่ถูกทำให้เป็นผู้ป่วย หรือผู้ไร้ความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ได้อย่างเต็มที่ หรือกรณีของหญิงโสัด ที่ถูกทำให้เป็นผู้ที่ไม่มีผู้ชายต้องการ หรือ

แม่เลี้ยงเดี่ยว ที่ถูกทำให้เป็นผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ตลอดยุคสมัยของการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเชิดชูแนวคิดในเรื่องความทันสมัยได้ทำให้คนจำนวนมากต้องออกไปอยู่นอกกรอบของวาทกรรมของความเป็นปกติ (Normative Discourse) ผ่านสิ่งที่เรียกว่าเรื่องเล่าหลัก (Grand Narrative) ทำให้คนบางกลุ่มบางพวกได้ครอบครองเอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นการให้คุณค่าความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับ แต่ในขณะเดียวกันก็กดทับและปิดกั้นเรื่องเล่าอันหลากหลายที่อยู่นอกกรอบของเรื่องเล่าหลักไม่ให้เข้ามาสู่พื้นที่ทางสังคม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอจุดเปลี่ยนของฐานคิดของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ โดยใช้มุมมองของวิธีการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) ซึ่งมีรากฐานความคิดมาจากกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม วิธีการศึกษาเรื่องเล่าปฏิเสธความเชื่อในความเป็นวัตถุวิสัยของความจริง ตั้งข้อสงสัยกับความเชื่อในเรื่องความเป็นกลางหรือการปราศจากอคติของความรู้ รวมทั้งตั้งคำถามกับวิธีวิทยาการวิจัยที่ยังคงวนเวียนอยู่กับการสร้างความรู้ต่อยอดจากความรู้ชุดเดิมซึ่งเท่ากับการการผลิตซ้ำความคิดความเชื่อที่วางอยู่บนพื้นฐานของการสร้างกฎเกณฑ์แห่งความเป็นปกติทั้งในส่วนของแบบแผนของพฤติกรรม และโครงสร้างสังคม

วิธีการศึกษาเรื่องเล่ากับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์

ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การเล่าและฟังเรื่องราว มนุษย์ใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจกับบุคคลและเหตุการณ์ มนุษย์คิด ผัน จดจำ สร้างความหวัง คาดหวัง เชื่อ วางแผน เรียนรู้ โดยอาศัยเรื่องเล่า (Hardy, 1968 in Conle, 2000 : 254) ในการดำเนินชีวิต บุคคลจะมีเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านเข้ามามากมาย โดยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในชีวิต บุคคลจะมีการตีความสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้จินตนาการ ภาพในใจ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความอ่อนไหว ความปรารถนา เพื่อสร้างความหมายให้กับสิ่งที่เกิดขึ้น เกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่าประสบการณ์ของบุคคลนั้น ดังนั้นประสบการณ์จึงต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพราะ

ได้ผ่านการตีความของบุคคลนั้นๆ แต่ละบุคคลต่างมีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบๆ ตัวและกับตนเองอยู่ตลอดเวลา เหตุการณ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายโยงใยที่ซับซ้อนจนยากที่จะเข้าใจได้ การจัดระเบียบประสบการณ์ที่ผ่านมานี้ในรูปของเรื่องเล่าที่มีความหมายเป็นวิธีการเดียวที่บุคคลสามารถจะเข้าใจชีวิตของตนเองอย่างเป็นระบบได้

เรื่องเล่าจึงเป็นการบอกกล่าวหรือการทบทวนประสบการณ์หรือวิธีการหาทางออกของปัญหา หรือการรับรู้ชีวิตตนเองอย่างเป็นระบบ บุคคลสร้างเรื่องราวของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยผู้เล่าเรื่องมองว่าเรื่องราวที่นำมาเล่ามีความสมเหตุสมผลทั้งสำหรับตัวผู้เล่าและสำหรับผู้อื่นด้วย การเล่าถึงประสบการณ์ของตนเองอาจเป็นการแสดงออกถึงการคัดค้านหรือสนับสนุนรูปแบบทางสังคมของอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมของผู้เล่าเรื่อง เรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลเล่าเกี่ยวกับตนเองได้รับอิทธิพลจากชิ้นส่วนต่างๆ ของอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ เช่น เพศ อายุ ชาติพันธุ์ ฐานะ สถานะทางร่างกาย ฯลฯ เรื่องเล่าจึงสะท้อนระบบความสัมพันธ์หรือโลกทางสังคมที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่ (Sharkey, 2004)

การวิจัยทางสังคมศาสตร์มองว่าเรื่องราว (story) ที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องเล่าเป็นตัวบท (text) มีความซับซ้อน ซึ่งจำเป็นต้องนำมาตีความทั้งในส่วนที่เรื่องราวต่างๆ ถูกเล่าไปตามชนบทที่เป็นอยู่ของสังคมและในส่วนของ การต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ดำรงอยู่ในหลายๆ กรณีเรื่องเล่าเป็นวิธีการที่บุคคลท้าทายอุดมการณ์หรือความเชื่อทางสังคมที่กดทับเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้ เรื่องเล่าสร้างแบบจำลองของอัตลักษณ์และความเป็นบุคคลให้กับสมาชิกในสังคม (Conle, 2000) ในการสร้างเรื่องราว บุคคลเชื่อมโยงตนเองกับคนอื่นๆ และกับประวัติศาสตร์ของตนเอง เรื่องราวจึงเป็นเสมือนผืนผ้าที่ถักทอด้วยเวลา สถานที่ ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล และแม้แต่ข้อแนะนำว่าบุคคลควรจะทำอย่างไรต่อไป เรื่องราวที่ถูกถักทอขึ้นนี้ให้ภาพแห่งจินตนาการ มายาคติ และคำเปรียบเปรย ที่ประสานไปกับความคิดในทางศีลธรรมของผู้เล่า และสะท้อนสิ่งที่ผู้เล่ารู้และถูกรับรู้โดยคนอื่นๆ (Sharkey, 2004 : 497) ดังนั้น การจะทำความเข้าใจกับชีวิตของบุคคลในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมจึงต้องให้ความสนใจกับเรื่องราวที่สร้าง

จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล ซึ่งถูกนำมาถักทอผ่านการเล่าเรื่อง อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตัวบุคคลและบริบททางวัฒนธรรมที่แวดล้อมเหตุการณ์นั้น ๆ เรื่องเล่าจึงถูกมองว่าเป็นวิธีการสำคัญในการสร้างความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์

แม้ว่าการเล่าเรื่องจะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของมนุษย์ แต่การนำเรื่องเล่าเข้ามาสู่แวดวงการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อต้นทศวรรษที่ 2520 ซึ่งมีการเปิดประเด็นเกี่ยวกับนัยสำคัญของเรื่องเล่าว่านักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ควรให้ความสนใจใส่ใจและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง แทนการกดทับหรือละเลยเรื่องเล่าเหล่านั้น นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงความสำคัญของเรื่องเล่าทั้งในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์และเป็นวิธีการในการนำเสนอความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับโลกทางสังคม นับจากช่วงนี้เป็นต้นมา ความสนใจในการนำวิธีการศึกษาเรื่องเล่าเข้ามาสู่การวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ก็มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงทศวรรษที่ 2530 ซึ่งมีการผลิตวารสารทางวิชาการชื่อ The Journal Narrative of Life History ในสหรัฐอเมริกา หรือที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า Narrative Inquiry และในเวลาต่อมาก็มีการผลิตผลงานทางวิชาการที่ใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่าออกมามากขึ้น จนถึงปัจจุบันวิธีการศึกษาเรื่องเล่าได้รับการนำไปใช้ในแวดวงวิชาการสาขาต่างๆ ทางด้านสังคมศาสตร์อย่างกว้างขวาง (Elliot, 2005)

เรื่องเล่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม

เรื่องเล่า อาจถือเป็นทางออกของปัญหาของมนุษย์ ซึ่งมักตั้งคำถามว่า “เราจะบอกเล่าสิ่งที่เรารู้ได้อย่างไร” นักวิชาการที่สนใจเรื่องเล่าจำนวนมากให้ความสำคัญกับบริบทขณะเล่าเรื่อง และบทบาทของผู้ฟังที่มีต่อการสร้างเรื่องราวของผู้เล่า การเล่าเรื่องผ่านภาษา ให้ความสำคัญกับการกระทำร่วมกัน (Joint Action) ระหว่างผู้เล่าเรื่องและผู้ฟังในการเล่าเรื่อง ผู้เล่าต้องการพื้นที่ของการสนทนา (Conversation Space) เพื่อให้สามารถเล่าเรื่องให้อีกคนหนึ่งฟัง การสนทนาที่เป็นมิตร คนที่ร่วมในการสนทนาจะมีการแลกเปลี่ยนการสนทนา การวิเคราะห์การ

สนทนา (Conversation Analysis) สนใจการต่อรองที่เกิดขึ้นในกระบวนการสนทนา ในบริบทที่แตกต่างกัน คนที่อยู่ในการสนทนา จะต้องตัดสินใจว่า จะสามารถสื่อสารข้อมูลให้ดีที่สุดอย่างไร ซึ่งส่วนหนึ่งก็อยู่ที่การประเมินสถานการณ์ด้วยว่า ผู้ฟังต้องการฟังอะไร การให้รายละเอียดบางอย่างอาจเป็นความเสี่ยงสำหรับผู้เล่า ดังนั้นผู้เล่าอาจหลีกเลี่ยงที่จะเล่าถึงเหตุการณ์บางเรื่อง บรรยายาการของการแบ่งปันความรู้สึกในการสนทนาจึงมีความสำคัญต่อเรื่องราวขณะที่ผู้เล่ารู้สึกถึงความทรงจำท่าทีของผู้ฟังจึงมีความสำคัญ

เรื่องเล่าแต่ละเรื่องมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การให้ความหมายกับการกระทำ ความรู้สึก (เช่น ความเหงา ความกลัว ความกังวล ความโกรธ) และทัศนคติต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นเรื่องเล่าสะท้อนเสียงของคนอื่น ๆ ในสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ บุคคลมองตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมผ่านวิธีการที่เรื่องถูกนำมาเล่า และผ่านเนื้อหาของสิ่งที่นำมาเล่า เรื่องราวต่าง ๆ ได้รับการทบทวนและนำมาเล่าใหม่อีกครั้ง มนุษย์ถูกหล่อหลอมโดยเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในชีวิตของแต่ละบุคคลและโดยเรื่องเล่าของชุมชนหรือกลุ่มคนหรือสังคมนั้น ๆ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าจึงช่วยให้ผู้วิจัยเข้าถึงความซับซ้อนของการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ของผู้เล่า

เรื่องเล่าประกอบด้วยชุดของเรื่องราว ในชีวิตของคนมีเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านเข้ามามากมาย คนจะเลือกเรื่องราวที่ตนเองมองว่ามีความสำคัญ จดจำ และนำมาเล่าใหม่ โดยวางโครงเรื่องให้กับเรื่องเล่าเหล่านั้น ๆ เรื่องเล่าจึงไม่ใช่สิ่งที่สร้างขึ้นจากชีวิตที่มีลักษณะของวัตถุวิสัย (Objective Reconstruction) แต่เรื่องเล่าเป็นชีวิตที่คนรับรู้ ดังนั้นเรื่องเล่าจึงได้มาจากประสบการณ์ชีวิตของผู้เล่าและประกอบด้วยเรื่องราวที่ถูกเลือกมาเล่า (Webster & Mertova, 2007) ชีวิตของคนประกอบสร้างขึ้นมาจากเรื่องราวต่าง ๆ มากมาย เรื่องราวเป็นตัวบอกว่าอดีตของเราเป็นอย่างไร และเป็นสิ่งบอกว่า ปัจจุบันเราเป็นใคร และจะดำเนินชีวิตไปในอนาคตอย่างไร เรื่องราวจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าเราเป็นใคร (Harris, 2007 : 111-115) เรื่องราวต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นจากจินตนาการ ประสบการณ์ส่วนตัว และการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ การเล่าเรื่องราวเป็นการถักทอชีวิตของบุคคลขึ้นมา และเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสมเหตุ

ส่งผลให้กับประสบการณ์ชีวิตของบุคคล รวมทั้งช่วยให้บุคคลตระหนักว่าตนเอง
 ไปกันได้กับวัฒนธรรมของตนเองและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างไร การฟัง
 และการบอกเล่าเรื่องราวช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็น
 ปฏิกริยาตอบสนองที่คนมีต่อเรื่องต่างๆ ไปที่คนทำกันเป็นประจำ หรือเรื่องที่
 ไม่คุ้นเคย เรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลสร้างขึ้นเป็นการจัดระเบียบประสบการณ์ซึ่งมีอยู่
 มากมายและสับสนให้เป็นรูปเป็นร่าง เป็นการวางโครงเรื่องโดยนำเหตุการณ์ต่างๆ
 มาจัดเรียงลำดับ แต่แน่นอนว่า การกระทำเช่นนี้อาจไม่เป็นไปอย่างราบรื่นอันเนื่อง
 มาจากความไม่ลงรอยกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องราว เช่น ตัวตนของ
 บุคคล ความตั้งใจ วิธีการ เป้าหมาย และบริบท ดังนั้นเรื่องราวต่างๆ จึงมีหลาย
 ความหมายและความหมายของเรื่องราวคือสิ่งที่ปัจเจกบุคคลสนใจของการวิจัย
 ไม่ใช่ตัวเหตุการณ์ ในการศึกษาเรื่องเล่าจึงมิได้มองเรื่องราวต่างๆ ในลักษณะของ
 วัตถุวิสัยที่มีรูปลักษณ์ชัดเจนว่าคืออะไร ดังนั้นเรื่องราวจึงเป็นการสร้างความหมาย
 ทางสังคม และการศึกษาเรื่องราวจึงต้องแยกระหว่าง “การคิดเกี่ยวกับเรื่องราว”
 (thinking about the story) กับ “คิดไปพร้อมๆ กับเรื่องราว” (thinking with story)
 และแยกระหว่าง เรื่องราวในฐานะที่เป็นเนื้อหา (content) และเรื่องราวในฐานะ
 ที่เป็นกระบวนการ (Bleakley, 2005 : 534-540) เรื่องเล่าแสดงให้เห็นว่า
 ประสบการณ์ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และความเข้าใจในตัวบุคคลและ
 เหตุการณ์ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

วิธีการศึกษาเรื่องเล่า

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าให้ความสำคัญกับการแสดงออกด้วยภาษาและการสื่อสาร
 ต่างๆ ที่คนใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น นิทาน นิยายปรัมปรา ภาพวาด ดนตรี ฯลฯ
 ซึ่งเป็นการบอกเล่าถึงสิ่งที่ผู้เล่าปรารถนาจะให้ผู้ฟังได้รับรู้ การสร้างเรื่องราวถือเป็น
 การผลิตวาทกรรมอย่างหนึ่ง ในการเล่าเรื่องราว เหตุการณ์และการกระทำถูกนำมา
 เชื่อมโยงและจัดระเบียบผ่านการวางโครงร่างของเรื่องซึ่งเป็นแผนแบบของมโนทัศน์
 ที่ความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ ถูกสร้างขึ้นมาโดยผู้เล่าภายใต้บริบทหนึ่งๆ

เรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นจะมีจุดเริ่มต้น ช่วงกลาง และจุดจบของเรื่อง เรื่องเล่าเป็นวิธีการที่ทำให้คนสามารถจับภาพประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้ภาษาซึ่งประกอบด้วยประโยคต่างๆ เพื่อแสดงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้เรื่องเล่ายังมีโครงเรื่อง (plot) ซึ่งเป็นตัวกำกับการจัดลำดับประโยคและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การวางโครงเรื่องมีส่วนสำคัญในการทำให้เหตุการณ์ต่างๆ มีความหมายตามที่ผู้เล่าเรื่องต้องการ โดยทั่วไปเรื่องราวมักเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เล่าเรื่อง โดยมีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น และติดตามด้วยการมีเหตุการณ์ที่คนไม่ได้คาดหวังหรือคาดคิดมาก่อนเกิดขึ้น และทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาในตอนแรกเปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่คาดหวัง หรือขาดดุลยภาพ หรืออาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะบางประการของบุคคล โครงเรื่องมักเป็นการลำดับเหตุการณ์หนึ่งไปสู่เหตุการณ์หนึ่ง และแม้ว่าการศึกษาสาเหตุหรือคำอธิบายจะได้เป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาเรื่องเล่า แต่เราก็ไม่อาจจะเลยความเข้าใจในเชิงเหตุผลที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ เรื่องเล่านำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตามด้วยเหตุการณ์ต่อมา ภายใต้บริบททางสังคมนั้นๆ

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของเรื่องเล่า คือ เรื่องเล่าจะต้องบอกถึงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากเหตุการณ์หนึ่งสู่เหตุการณ์หนึ่ง (Temporal Ordering) และเรื่องเล่ามีความหมายสำหรับผู้เล่า โดยการเล่าเรื่องผู้เล่าจะคำนึงว่า กำลังเล่าเรื่องให้ใครฟัง เรื่องเล่าจึงเป็นการกระทำทางสังคมและเคลื่อนไหวไปตามบริบททางสังคมของผู้เล่า (Elliot, 2005 : 1049-1075) การศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นความพยายามเข้าถึงความทรงจำที่เป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งที่ผู้เล่าเชื่อว่าเป็นจริง (facts) และผู้เล่ามองว่าสิ่งนั้นมีความหมายอย่างไรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (facilities) และตัวเรื่องเล่าซึ่งเป็นความจริงสำหรับผู้เล่า (Narrative Truth) เรื่องเล่าจึงสะท้อนทั้งข้อเท็จจริง และความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เล่า ดังนั้นสิ่งที่เราเรียกว่า เรื่องราวที่เป็นจริง (True Stories) จึงมีนัยถึงเรื่องราวที่คนเชื่อว่าเป็นจริง (stories that are believed) การศึกษาเรื่องเล่าจึงเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เริ่มจากการมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เล่า โดยผู้เล่าตีความและเลือกเก็บไว้ในความทรงจำ กลายเป็นประสบการณ์ชีวิตของผู้เล่า ซึ่งถูกนำมาบอกเล่าอีกครั้ง ในขณะที่นักวิจัยกับผู้เล่า

เรื่องสนทนากันเรื่องราวต่างๆ ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างกัน จากนั้นนักวิจัยจึงได้นำเรื่องเล่าของผู้เล่าเรื่องมาตีความและเขียนเป็นเรื่องราวผ่านกระบวนการที่เรียกว่า การวิเคราะห์เรื่องเล่า (Moen, 2006 : 1-16)

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าให้กรอบการมองที่ช่วยให้ให้นักวิจัยสามารถเข้าถึงประสบการณ์ของบุคคลผ่านเรื่องราว มนุษย์ไม่เพียงแต่จะเป็นผู้เล่าเรื่องต่างๆ แต่มนุษย์ยังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเรื่องเล่าของตนเองและของผู้อื่น คนมองสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองผ่านเรื่องเล่า และพยายามดำรงชีวิตตามเรื่องเล่าที่ตนเองจดจำหรือรู้พื้นขึ้นมา เรื่องเล่าเป็นบันทึกประสบการณ์ของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านเรื่องราวที่ถูกนำกลับมาเล่าใหม่ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าจึงเหมาะกับการศึกษาความซับซ้อนของชีวิต เพราะเรื่องเล่าเปิดพื้นที่ให้คนสามารถนำเรื่องต่างๆ กลับมาเล่าใหม่อีกครั้ง คนมองความสมเหตุสมผลในชีวิตของตนเองตามเรื่องเล่าที่มีอยู่ การดำเนินชีวิตของคนไม่อาจแยกออกจากชีวิตที่ถูกนำมาบอกเล่า ดังนั้นความเข้าใจชีวิตจึงไม่ใช่การการตั้งคำถามว่าชีวิตเป็นอย่างไร แต่เป็นการตั้งคำถามว่าชีวิตได้รับการตีความ และตีความใหม่อย่างไร และชีวิตได้รับการนำมาเล่าและเล่าใหม่อย่างไร

การศึกษาเรื่องเล่าพยายามจับภาพของเรื่องราวทั้งหมด แทนการมุ่งไปที่การทำความเข้าใจเฉพาะในหัวข้อที่ศึกษาหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดๆ หนึ่ง รวมทั้งเป็นการศึกษาปัญหาในรูปของการเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องทั้งกับเรื่องราวส่วนตัวของผู้เล่าและเรื่องราวของสังคม วิธีการศึกษาเรื่องเล่าไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความสนใจกับโครงสร้างของเรื่องที่น่าสนใจและดึงดูดใจให้คล้อยตาม แต่เป็นความพยายามในการเข้าถึงสิ่งซึ่งอยู่เบื้องหลังหรือความเชื่อพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดการวางโครงเรื่องเล่า โดยนัยนี้วิธีการศึกษาเรื่องเล่าจึงนำเสนอมุมมองใหม่ว่าการวิจัยเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นหรือการนำเรื่องราวส่วนตัวและเรื่องราวของสังคมกลับมาสร้างใหม่อีกครั้ง (Webster & Mertova, 2007) เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตของแต่ละบุคคลเพราะเหตุการณ์นั้นๆ ให้ความหมายว่าเราเป็นใคร โดยเรื่องเล่าซึ่งเป็นตัวแทนและให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้

ได้ให้โครงสร้างสำหรับความเข้าใจและสื่อความหมายนี้ออกมา (Neisser & Fivush, 1994, in Webster & Mertova, 2007 : 4)

วิธีการศึกษาเรื่องเล่า ไม่พยายามหาข้อสรุปเกี่ยวกับความแน่นอน และไม่เชื่อในความจริงแท้ (exact truth) เพราะเรื่องราวซึ่งมีพลังอำนาจจนทำให้เรากล้วยตาม ไม่ได้เกิดจากการที่เราสามารถตรวจสอบสิ่งนั้นได้ แต่เป็นเพราะมันนำ “ความจริง” มาให้เรารับรู้ บุคคลสร้างความสมเหตุสมผลของชีวิตด้วยการสร้างเรื่องเล่าเพื่ออธิบายประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการสร้างความจริงตามแบบที่บุคคลนั้นมองเห็นหรือรับรู้ (Subjective Reality) เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น เรื่องเล่าให้ความหมายด้วยการบอกเล่าและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่างๆ และกระทำไปตามความคิดนั้น โครงร่างของเรื่องเล่า (Narrative Plot) เป็นตัวเชื่อมชุดของการกระทำ ให้เหตุผล และสร้างความคาดหวังจากการกระทำนั้นๆ แนวคิดของเรื่องเล่าให้ความสนใจกับวิธีการที่คนใช้ภาษาในฐานะเป็นวาทกรรมทั้งเพื่อทำความเข้าใจและสร้างความสมเหตุสมผลให้กับชีวิตของตนเอง และเพื่อตีความการกระทำระหว่างกัน ดังนั้นในการศึกษาเรื่องเล่า นักวิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาวาทกรรมนั้นเหล่านั้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงเหตุผลที่คนกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเน้นในการวิเคราะห์เรื่องเล่า นักวิจัยจึงมิได้มุ่งไปที่การพยายามตรวจสอบให้ได้ว่าข้อความหรือสิ่งที่คนพูดถึงเป็นความจริงหรือไม่ แต่เป็นการพยายามหาความหมายจากคำพูดหรือข้อความที่คนเลือกใช้ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นความสนใจว่าตัวบท (text) สร้างความหมายขึ้นมาอย่างไร แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือบางครั้งความเข้าใจของมนุษย์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาให้ลักษณะของคำพูดข้อความหรือตัวบท ที่สามารถฟัง สังเกต หรืออ่านได้อย่างชัดเจน แต่เป็นสิ่งที่คนเข้าใจร่วมกันและมีผลถึงการกระทำ ดังนั้นการศึกษาริบทซึ่งตัวบทถูกสร้างขึ้น สามารถช่วยให้เข้าใจความหมายที่ไม่ได้แสดงออกมาทางตัวบทอย่างชัดเจนได้ การสร้างเรื่องเล่าเป็นการหัวใจสำคัญของการจัดระบบ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าจึงให้ความสำคัญกับการที่บุคคลนำเสนอความจริงที่ซ้อนทับกันซึ่งมาจากมุมมองของผู้เล่า และป็นความจริงที่มีความเชื่อมโยงกัน โดยนักวิจัยพยายามจับความหลากหลายและซับซ้อนของวาทกรรมที่ต่างช่วงชิงกันเข้ามาในตัวเรื่องเล่า (Hansen, 2006 : 1049-1075)

การมองเรื่องเล่าผ่านตัวบทในฐานะเป็นวาทกรรม ได้ขยายออกไปสู่การให้ความสนใจกับเรื่องราวของชีวิตของแต่ละบุคคล และสิ่งที่บุคคลได้แสดงออกมา หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการมองชีวิตของบุคคลในฐานะเป็นเรื่องราว ไม่ใช่ตัวบทแบบทั่วๆ ไป ซึ่งเป็นการมองว่าเรื่องราวเป็นวาทกรรม แบบหนึ่งที่เหตุการณ์และการกระทำ ถูกนำมาร้อยเรียงหรือเชื่อมโยงกันโดยการใชการวางโครงเรื่อง (emplot) โครงเรื่องเป็นแผนแบบของมโนทัศน์ (Conceptual Scheme) ซึ่งความหมายของเหตุการณ์ซึ่งสร้างขึ้นในบริบทนั้นถูกนำมาเสนอเรื่องเล่าถูกนำมาใช้ว่าหมายถึงเรื่องราวซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ทางวัฒนธรรมหรืออุดมการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกนำมาสร้างความชอบธรรมให้กับสิ่งที่บุคคลมองว่ามีคุณค่าและเป้าหมายที่ตั้งไว้ นักวิจัยจะให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรืออ้างอิงว่าเกิดขึ้น ดังนั้นจึงอาจนิยามเรื่องราวว่าหมายถึง “เรื่องเล่าซึ่งเกิดจากการวางโครงเรื่อง” (Emplotted Narrative) ก็ได้ เรื่องเล่าเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะของบทหรือตอน (episode) ของชีวิต เรื่องเล่าของเรื่องราว (Storied Narrative) เป็นการแสดงออกทางภาษาที่สามารถบอกถึงความซับซ้อนของการกระทำของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในลักษณะของเหตุการณ์ที่ถูกนำมาเชื่อมโยงกันของลำดับเหตุการณ์ โอกาสที่จะเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบริบทของสิ่งแวดล้อม เรื่องราวอาจถูกนำเสนอในรูปของ ประวัติชีวิต อัตชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา รายงานเกี่ยวกับสิ่งที่คนจดจำได้ ก็ได้ เป้าหมายอย่างหนึ่งของมนุษย์ในการสร้างเรื่องราวคือการพยายามที่จะขับเคลื่อนชีวิตตนเองไปสู่ทางออกของปัญหา สร้างความชัดเจน หรือคลี่คลายสถานการณ์ที่ยังไม่เรียบร้อยหรือเสร็จสมบูรณ์ เมื่อเรื่องราวถูกสร้างขึ้น บุคคลได้นำสิ่งต่างๆ ที่อาจมีอยู่มากมายในอดีต มาจัดระเบียบและเชื่อมโยงเพื่อให้ตนเองและผู้ฟังเกิดความเข้าใจสิ่งที่เป็นอย่างในปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานสำหรับการมองออกไปในอนาคต ประเด็นสำคัญคือมนุษย์ไม่ได้สร้างเรื่องเล่าโดยเชื่อมโยงเฉพาะเหตุการณ์กับเหตุการณ์เท่านั้น แต่มนุษย์วางโครงเรื่องของเหตุการณ์ต่างๆ โดยเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองดำรงอยู่ โครงเรื่องจึงหมายถึงเรื่องเล่าซึ่งเป็นเรื่องราวที่คนเข้าใจและบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการตัดสินใจหรือทางเลือกของ

ชีวิตที่ผ่านมา โครงเรื่องจึงทำหน้าที่เป็นตัวประกอบสร้างเหตุการณ์ให้เป็นเรื่องราว โดย (1) กำหนดช่วงเวลาที่เกิดเรื่องขึ้นและจบลง ช่วงเวลานี้จะสั้นหรือยาวแค่ไหนก็ได้ (2) ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกเหตุการณ์ที่จะนำเข้ามาไว้ในเรื่องราว (3) จัดลำดับเหตุการณ์ลักษณะของภาพเคลื่อนไหวที่คลี่คลายจากจุดเริ่มต้นไปสู่บทสรุปของเรื่อง และ (4) ให้ความหมายกับเหตุการณ์ต่างๆ ว่ามีส่วนสำคัญในการก่อรูปของเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้น

การเข้าถึงเรื่องเล่า

การเข้าถึงเรื่องเล่าอาจใช้การจับเหตุการณ์วิกฤต (Critical Events) ที่อยู่ในเรื่องราวต่างๆ ของประสบการณ์ เรื่องเล่าให้รายละเอียดของสถานที่ เวลา ลักษณะต่างๆ ที่ช่วยให้นักวิจัยสามารถระบุเหตุการณ์วิกฤตได้ เหตุการณ์พิเศษต่างๆ ทำให้คนสามารถรู้พื้นประสบการณ์ชีวิตได้ ความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นช่วยให้บุคคลปรับตัวและเคลื่อนไปสู่การนำเหตุการณ์วิกฤตนี้ไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ๆ เนื่องจากเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุการณ์สำคัญของชีวิตบุคคล การใช้เหตุการณ์เหล่านี้เป็นจุดรวมความสนใจหลักของการวิจัยช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดประเด็นหลักในการวิเคราะห์ได้ (Event-driving Approach)

เหตุการณ์วิกฤตเป็นเหตุการณ์ที่นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมาสู่ตัวบุคคล เหตุการณ์เหล่านี้ไม่ได้ถูกวางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่ได้ได้คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น และเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคล ทุกคนมีเหตุการณ์วิกฤตหรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิต เรื่องราวเป็นตัวบอกถึงเหตุการณ์สำคัญหรือเหตุการณ์วิกฤตซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นถูกนำมาบอกแก่ผู้ฟัง เหตุการณ์วิกฤตจึงถูกสื่อสารจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง คนจะกลั่นกรองเหตุการณ์ที่สำคัญออกมา เหตุการณ์เหล่านี้มีความสำคัญสำหรับการวิเคราะห์เรื่องเล่า ในขณะที่บุคคลรู้พื้นประสบการณ์บุคคลได้คลี่เรื่องราวออกมา ดังนั้นเรื่องราวจึงมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เป็นความทรงจำ เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้มีได้ดำรงอยู่อย่างว่างเปล่า แต่ผลที่ติดตามมาจากเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจใหม่ๆ โดยที่บุคคลจะ

มีสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นในชีวิตมากมาย จึงมีเพียงบางเหตุการณ์เท่านั้นที่คนรู้สึกว่ามี ความสำคัญและมีพื้นที่อยู่ในความทรงจำ ส่วนเหตุการณ์อื่นๆ อาจลบเลือนไปตามเวลาและไม่อาจรื้อฟื้นกลับมาได้ (Webster & Mertova, 2007 : 71-88)

เหตุการณ์วิกฤตซึ่งถูกนำมาบอกเล่าในรูปของเรื่องราวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจ ทศนะ หรือโลกทัศน์ของบุคคลที่บอกเล่า เหตุการณ์วิกฤตอาจเป็นเหตุการณ์ที่ผลกระทบต่อชีวิตการทำงาน อาจมีเรื่องของความเจ็บปวดทางด้านจิตใจ หรือเป็นสิ่งที่ทำให้คนรู้สึกว่าตกอยู่ในอันตรายหรือความเสี่ยง (เช่น โรคภัยไข้เจ็บ การถูกคุกคามทางร่างกาย การถูกคุกคามทางด้านจิตใจ) การถูกทำให้รู้สึกว่าเสียศักดิ์ศรี ถูกกลบหลู่ หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดผลในทางบวก เช่น ความประทับใจ ความภาคภูมิใจ ความสุข โดยรวมสิ่งที่จะถือว่าเป็นเหตุการณ์วิกฤตจะต้องมีผลในทางลบหรือทางบวกต่อตัวผู้เล่า และเป็นเหตุการณ์ที่เปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เล่า และบุคคลจะสามารถระบุเหตุการณ์นี้ได้ว่ามีผลอย่างไรก็เมื่อเหตุการณ์นั้นผ่านไปแล้ว ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะคาดทำนายหรือวางแผนที่จะสังเกตเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์ เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตขึ้นและเวลาผ่านไป บุคคลจะค่อยๆ ทบทวน จัดระบบ และละทิ้งรายละเอียดบางอย่างที่คิดว่าไม่สำคัญออกไป และคงไว้ซึ่งส่วนที่มีความสำคัญ เหตุการณ์วิกฤตมีส่วนสำคัญต่อความเข้าใจในสิ่งต่าง วิธีการมองโลก ของผู้เล่า และเป็นตัวกำกับผู้เล่าว่าควรจะทำอะไร อย่างไร ในอนาคต

เหตุการณ์ต่างๆ มีผลต่อผู้เล่าไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงมีคำว่าเฉพาะเหตุการณ์วิกฤตเท่านั้นที่ผลต่อชีวิตของบุคคล เหตุการณ์ที่อาจไม่ใช่เป็นเหตุการณ์วิกฤตก็มีผลต่อการกระทำของบุคคลเช่นกัน แต่เราอาจให้น้ำหนักของเหตุการณ์ว่าเป็นวิกฤตสำหรับบุคคลในมากน้อยแค่ไหน โดยดูว่า ช่วงเวลาระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเวลาที่ผู้เล่ารื้อฟื้นกลับมาเล่าอีกครั้ง ยังมีช่วงเวลานานเท่าไร และมีผลต่อตัวผู้เล่ามาตลอดช่วงระยะเวลาอันยาวนาน อาจถือว่าเป็นเหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์วิกฤตสำหรับผู้เล่า (Webster & Mertova, 2007 : 71-88)

สำหรับนักวิจัย การเข้าถึงเข้าถึงเหตุการณ์วิกฤตของบุคคลเป็นวิธีการที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและความสมเหตุสมผลของข้อมูลซึ่งมีความซับซ้อน

โดยมีตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางในการเข้าถึงเรื่องราวต่างๆ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ แม้เหตุการณ์วิกฤตจะมีความสำคัญ และช่วยให้นักวิจัยเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลังความคิด การกระทำ หรือการตัดสินใจ ของบุคคล สิ่งเหล่านี้มิใช่สิ่งที่จะปรากฏให้เห็นอย่างง่าย ๆ แต่ต้องอาศัยวิธีวิทยาซึ่งมีความไวต่อการเข้าถึงชีวิตของบุคคลซึ่งซับซ้อน และมีสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น ในการเข้าถึงชีวิตของแม่ ซึ่งมีลูกเป็นเด็กสมองพิการ อาจเริ่มด้วยคำถามว่า หากย้อนกลับไปในช่วงที่ลูกอายุได้ 1 ปี ยังพอจำอะไรได้บ้าง พอจะเล่าถึงความรู้สึกในขณะนั้นได้หรือไม่ (เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล) เหตุการณ์นั้นมีผลอย่างไรต่อผู้เล่าเรื่องบ้าง คนอื่นๆ (เช่น พ่อของเด็ก พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ของผู้เล่า) เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวผู้เล่าในขณะนั้นอย่างไร พอจะเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับอะไรได้บ้างหรือไม่ และจนถึงทุกวันนี้ผู้เล่ามองเหตุการณ์นั้นอย่างไร เหตุการณ์นั้นมีผลต่อตัวผู้เล่าในทุกวันนี้อย่างไร และความเข้าใจในเหตุการณ์นั้นเปลี่ยนไปอย่างไร หัวข้อสนทนาในลักษณะนี้ได้รับการหยิบยกเข้ามาสู่การสนทนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเปิดโอกาสให้ผู้เล่ารื้อฟื้นและทบทวนความทรงจำ

การวิเคราะห์เรื่องเล่า

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เรื่องเล่าเป็นตัวบท (text) ซึ่งประกอบด้วยประโยคต่างๆ ที่ถูกนำมาเชื่อมโยงหรือร้อยเรียงในรูปของถ้อยแถลง (statement) ซึ่งถือเป็นวาทกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งในทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เรื่องเล่าที่นำมาใช้ศึกษามักใช้บทสนทนาซึ่งได้จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์ในที่สาธารณะ บทสนทนาในชีวิตประจำวัน บทสนทนาระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับผู้รับบริการ (เช่น แพทย์กับคนไข้) การเข้าถึงเรื่องเล่าในลักษณะนี้ให้ความสำคัญกับการแสดงออกที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันภายใต้บริบทหนึ่งๆ ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เรียกข้อมูลในลักษณะนี้ว่าตัวบทของเรื่องเล่า (Narrative Text) (Polkinghorne, 1995 : 5-23)

การวิเคราะห์เรื่องเล่า เป็นการตีความของนักวิจัย โดยอาศัยทั้งโลกทัศน์ของผู้วิจัย ประสบการณ์ และพื้นฐานทางทฤษฎี เพื่อการเข้าถึงเรื่องเล่าของเรื่องราว

(Storied Narrative) ที่ผู้เล่าเรื่องต้องการนำเสนอ ซึ่งอาจทำได้ 2 แบบ แบบแรกเป็นการนำเรื่องเล่ามาวิเคราะห์ (Analysis of Narrative) และการสร้างเรื่องเล่า การนำเรื่องเล่ามาวิเคราะห์ มักใช้ข้อมูลจากเรื่องเล่าของเรื่องราว หลายๆ เรื่อง และเกิดขึ้นกับบุคคลหลายๆ คนมาสร้างเป็นมโนทัศน์ต่างๆ และเชื่อมโยงมโนทัศน์เข้าด้วยกันตามประเด็นของเรื่องที่กำลังศึกษาบางครั้งจึงเรียกการวิเคราะห์แบบนี้ว่าการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบ (Paradigmatic Analysis) หรือเพื่อสร้างทฤษฎี วิธีการดังกล่าวนี้วางอยู่บนหลักการวิเคราะห์แบบอุปนัย (inductive) ซึ่งเป็นการสร้างข้อเสนอเชิงทฤษฎีจากข้อมูล โดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) การตีความ และการให้ความหมายกับข้อมูล

การวิเคราะห์เรื่องเล่าอีกแบบหนึ่งเรียกว่า การวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยนักวิจัยนำองค์ประกอบหรือส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล ความหมาย และตีความเพื่อสร้างเป็นเรื่องเล่าแทนการแยกเรื่องราวออกเป็นส่วนๆ เพื่อนำเสนอเป็นในลักษณะของประเด็นที่เป็นจุดสนใจของการวิจัยอย่างในกรณีของการนำเรื่องเล่ามาวิเคราะห์ ซึ่งบางครั้งการใช้คำว่าวิเคราะห์อาจไม่เหมาะสมกับวิธีการศึกษาเรื่องเล่าแบบนี้เท่าใดนัก บางทีจึงมีการใช้คำว่า การสร้างเรื่องราวจากข้อมูล (the configuration of data) มากกว่า โดยการเชื่อมโยงเหตุการณ์และการกระทำต้องอาศัยโครงเรื่อง เมื่อโครงร่างของเรื่องได้ก่อรูปขึ้นมา เหตุการณ์ที่มีความสำคัญที่เป็นตัวคลี่คลายเรื่องราวจะปรากฏออกมา การเกิดขึ้นของโครงเรื่องจะเป็นตัวบอกนักวิจัยว่ามีเหตุการณ์หรือองค์ประกอบใดบ้างที่ควรจะนำเข้ามาสู่เรื่องราว ไม่ใช่ว่าข้อมูลทั้งหมดมีความจำเป็นสำหรับการสร้างเรื่องราว ข้อมูลซึ่งไม่ได้ขัดแย้งกับโครงเรื่องและมีได้มีส่วนช่วยในการช่วยสร้างเรื่องราวขึ้นมา อาจไม่จำเป็นต้องนำมาเป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัย เพราะประสบการณ์ของมนุษย์มีมากมาย การนำสิ่งเหล่านี้มาสู่การสร้างเป็นเรื่องราวต้องอาศัยการจัดระเบียบที่มากกว่าการจัดระเบียบที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของมนุษย์ อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่ากระบวนการนี้จะใช้การบังคับให้เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ เข้ามาสู่โครงเรื่องที่นักวิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้า เรื่องราวที่เป็นผลงานขั้นสุดท้ายของนักวิจัย

จะต้องสอดคล้องกับข้อมูล แต่ขณะเดียวกันก็ต้องจัดระเบียบและให้ความหมายที่ไม่ปรากฏอยู่ในตัวข้อมูลด้วย นักวิจัยใช้ความรู้ในสาขาของตนเองช่วยในการตีความ คำพูด การกระทำ และเรื่องราวในฐานะเป็นข้อมูล ดังนั้นนักวิจัยจะต้องเสนอทั้งเหตุการณ์และข้อถกเถียงเพื่อสนับสนุนความเป็นไปได้ของเรื่องราวที่นักวิจัยได้สร้างขึ้น

เป้าหมายสำคัญของการวิเคราะห์เรื่องเล่า ไม่ใช่การผลิตสิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็นหรือรับรู้ แต่เป็นการสร้างกรอบที่มีพลวัตในการนำองค์ประกอบของข้อมูลมา ร้อยเรียงหรือถักทอในลักษณะที่น่าสนใจซึ่งสะท้อนออกมาจากตัวนักวิจัยในฐานะที่เป็นผู้เข้าไปแบ่งปันประสบการณ์กับผู้เล่าเรื่อง โดยนักวิจัยสามารถให้ภาพของเรื่องราวที่สอดคล้องประสานกันระหว่างบริบทกับส่วนต่างๆ ของข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงและเข้าใจเรื่องที่นักวิจัยต้องการนำออกมาสู่ผู้อ่าน

ตัวตนของผู้วิจัยและผู้เล่าเรื่องในการศึกษาเรื่องเล่า

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าให้ความสนใจว่า บุคคลเข้าใจตนเองและประสบการณ์ของตนเองอย่างไร ซึ่งเป็นการเคลื่อนจากการค้นหาความจริงแบบวัตถุวิสัยไปสู่การเข้าถึงความจริงซึ่งผ่านการตีความของผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ (Subjective Reality) รวมทั้งยังให้ความสนใจกับประสบการณ์ของผู้วิจัยที่จะมีผลต่อการตีความสิ่งที่ได้รับฟัง (Self-critical Reflexivity) ซึ่งหมายถึงการที่ประสบการณ์ของผู้วิจัย (เช่น ในฐานะที่เป็นผู้หญิง เป็นเกย์ เป็นเลสเบียน หรือเป็นผู้ที่เคยถูกกระทำรุนแรง หรือเคยเป็นนักเรียนที่เรียนที่ถูกกลั่นแกล้งบ่อยๆ เป็นผู้ต้องขัง) เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความจริง หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการปฏิเสธเส้นแบ่งระหว่างการเป็นผู้วิจัยหรือผู้รู้ (the knowers) กับสิ่งที่วิจัย (Research Subjects) หรือสิ่งที่รู้ (the known) และมีได้มองว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ที่เป็นเจ้าของประสบการณ์เป็นที่มาที่สำคัญของอคติในการวิจัยหรือมีส่วนทำให้ผลการวิจัยบิดเบือนไปจากสิ่งที่ควรเป็น การมองตัวเองว่าเป็นใคร มีจุดยืนอย่างไร ถูกหล่อหลอมมาอย่างไรเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าใจเรื่องราวของผู้อื่น (Alvermann, 2000) การสะท้อน

ตัวตนของนักวิจัยคือการเปิดเผยพื้นฐานในเชิงคุณค่าของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย (Savin-Baden, 2004 : 365-378) นอกจากนี้ความรู้สึกของนักวิจัย เช่น ความเศร้า ความสะเทือนใจ ความเบื่อ ความไม่สบายใจ ความกังวลใจ หรือความสนใจของนักวิจัยในกระบวนการวิจัย ก็ถือเป็นส่วนที่นักวิจัยได้นำทัศนะความรู้สึก หรือตัวตน เข้าไปสู่กระบวนการวิจัย (Author Subjective) และมีส่วนสำคัญต่อการตีความและเป็นการร่วมสร้างความจริงกับผู้เล่าเรื่องด้วย

หลักการสำคัญในการพูดคุยหรือสนทนากับผู้เล่าเรื่อง คือ ความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานของความเข้าใจ ความเสมอภาค ไม่มีการบังคับ กดดันให้พูด ไม่ตัดสิน ผิดถูก ทั้งผู้วิจัยและผู้เล่าเรื่องอยู่ในบรรยากาศของความสบายใจในการพูดคุย แลกเปลี่ยน นักวิจัยมิใช่ผู้ถาม และผู้เล่าเรื่องเป็นผู้ตอบ แต่เป็นบรรยากาศของการเอื้ออำนวยให้เรื่องราวต่างๆ ได้รับการทบทวน รำลึกถึง และสื่อสารผ่านสิ่งที่เป็นเรื่องเล่า อย่างไรก็ตาม ในสภาวะการณ์ที่เป็นการสนทนาระหว่างนักวิจัยกับผู้เล่าเรื่อง ย่อมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกิดขึ้นอย่างปฏิเสธไม่ได้ในหลายๆ กรณี บรรยากาศของการพูดคุยอาจทำให้ผู้เล่าเรื่องกลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษาสำหรับนักวิจัย อย่างไรก็ตาม อำนาจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น และอาจมีการสลับเปลี่ยนไปมาระหว่างนักวิจัยและผู้เล่าเรื่องได้ (Alex & Hammarstrom, 2007 : 169-176) การที่นักวิจัยพยายามมองสถานการณ์หรือมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นในขณะพูดคุยจากมุมมองที่หลากหลายซึ่งเป็นกระบวนการของการสะท้อนกลับ (reflexibility) จะช่วยให้นักวิจัยตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในขณะพูดคุย และมีผลต่อการปรับท่าทีในการพูดคุยใหม่เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เสมอภาคมากขึ้นได้ ทุกคนล้วนมีมุมมองที่หลากหลายต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ผู้เล่านำมาเล่า จึงขึ้นอยู่กับบริบท ผู้ฟัง และความต้องการของผู้เล่าเรื่อง ความไวต่อสถานการณ์ และความยืดหยุ่นขณะพูดคุยของนักวิจัยจึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศของความเสมอภาคและมีผลต่อเรื่องราวที่ผู้เล่าเรื่องนำมาบอกเล่า โดยนัยนี้ นักวิจัยจึงเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเรื่องราว (Co-created Narratives) และท่าทีของนักวิจัยในกระบวนการวิจัยควรได้ถูกนำมาสะท้อนกลับในการวิเคราะห์และตีความเรื่องเล่าด้วยเช่นกัน

คำถามสำคัญในเชิงจริยธรรมของการวิจัยที่มีต่อผู้เล่าเรื่องที่สำคัญก็คือ การกลับมาเล่าเรื่องใหม่อีกครั้งมีผลต่อตัวผู้เล่าเรื่องอย่างไร การเล่าเรื่องได้รับการมองว่าการเล่าเรื่องราวของตนเองไม่ใช่การสะท้อนปัญหาทางด้านจิตวิทยาของบุคคลแต่เป็นทางออกของปัญหาภายในจิตใจของบุคคล การใช้วิธีการของเรื่องเล่าที่นักวิจัยฟังด้วยความเข้าใจ และพยายามให้ผู้เล่าเรื่องแยกปัญหาที่เกิดขึ้นออกจากตนเอง โดยมองว่าเป็นสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนประกอบสร้างมาจากสิ่งต่างๆ มากมายที่ผู้เล่าเรื่องเองไม่อาจควบคุมได้ เช่น ความคิด ความเชื่อ สถานะของผู้เล่า ในความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้เล่าเรื่องกับบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้าน ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เล่าเรื่องสามารถแยกปัญหาที่เกิดขึ้นออกจากตนเอง ไม่โทษตนเอง (externalizing the problems) การนำเรื่องราวกับมาร้อยเรียงและเล่าใหม่อีกครั้งจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เล่าเรื่องได้จัดระบบข้อมูลและเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของตนเองขึ้นมาใหม่อีกครั้ง (re-authoring) ผ่านเรื่องเล่า จึงได้มีแนวคิดในเรื่องของการบำบัดผ่านเรื่องเล่า (Narrative Therapy) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองว่า แต่ละบุคคล คือ “ผู้เชี่ยวชาญ” ในชีวิตของตนเอง มีทักษะความสามารถ ความเชื่อ ค่านิยม ความตั้งใจ และศักยภาพ ที่จะลดอิทธิพลของปัญหาที่มีต่อตนเอง (Payne, 2006) การบำบัดผ่านเรื่องเล่ามิใช่การปฏิเสธไม่รับรู้ปัญหา หรือหาข้อแก้ตัว หรือโทษผู้อื่น แต่เป็นการมองปัญหาต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน และพยายามรับมือกับปัญหาด้วยตนเอง การให้ผู้เล่าเรื่องแยกปัญหออกจากตนเอง เปรียบเสมือนการที่ผู้เล่าสามารถเลือกใช้เลนส์ของกล้องในการถ่ายภาพเรื่องราวที่นำมาเล่าได้รับผลกระทบจากเลนส์ที่ผู้เล่าเลือกใช้และการปรับโฟกัสของเลนส์ การบำบัดผ่านเรื่องเล่าเป็นการช่วยให้ผู้เล่าได้ปรับเลนส์ใหม่ (refocus) และช่วยให้ผู้เล่าสามารถปรับการมองและการรับรู้ช่วยให้ผู้เล่าเกิดกำลังใจ เกิดพลัง และมีความเคารพในตนเอง เป็นการเรียกคืนตัวตน (self) ที่ถูกกดทอนลงให้กลับคืนมา

จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์

ผู้เขียนได้นำวิธีการศึกษาเรื่องเล่ามาใช้ในการวิจัย และได้มีโอกาสเข้าถึงชีวิตของคนที่มีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย ประสบการณ์เหล่านี้ได้ถูกนำมาถักทอเป็นเรื่องราวของที่คนน้อยมากอาจเคยได้ยิน หรืออาจไม่ได้รับรู้ว่ามีเรื่องราวเช่นนี้ อยู่ในสังคม การได้มีโอกาสเข้าถึงประสบการณ์ชีวิตและได้เรียนรู้ความหมายที่ผู้เล่าได้ให้กับประสบการณ์นั้นๆ ทำให้ผู้เขียนได้เรียนรู้ถึงพลังแห่งเรื่องเล่า ที่ได้เปิดพื้นที่ให้กับการก่อรูปของความจริงและความรู้ที่มาจากเสียงของผู้ที่เคยถูกทำให้เป็นเสียงเงียบ ความกระตือรือร้นและความเต็มใจที่จะแบ่งปันประสบการณ์ของผู้เล่า ดังตัวอย่างของผู้ต้องขังหญิงที่ผ่านประสบการณ์ของการถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด และต้องมาใช้ชีวิตในเรือนจำ ซึ่งก่อนเข้ามาสู่เรือนจำผู้เล่าต้องทนทุกข์ทรมานจากการรับความรุนแรงจากสามีทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนในที่สุดนำไปสู่เหตุการณ์ของการใช้มีดแทงสามีจนเสียชีวิต เรื่องราวที่ถูกนำเล่าจากเหตุการณ์หนึ่ง ไปสู่เหตุการณ์หนึ่ง จากการที่สามีเริ่มดื่มเหล้ามากขึ้นๆ จนไม่ทำอะไรเลย ปลอมให้เรื่องการทำมาหากิน ดูแลถูกเป็นภาระอันหนักอึ้งสำหรับผู้เล่า การปลุกผู้เล่าให้ลุกขึ้นมาในตอนดึกหลังจากเมาเต็มที่ เพื่อให้มานั่งฟังตนเองพูดจาแบบคนเมา หยาดกายเป็นเวลานานๆ การบังคับให้ผู้เล่านอนอยู่ใต้ผ้าห่มผืนเดียวกัน ทั้งที่ตนเองไม่ได้อาบน้ำ ร่างกายมีแต่กลิ่นเหล้า และเพียงแค่นี้ผู้เล่ายกผ้าถุงขึ้นมาปิดหน้า สามีก็ลุกขึ้นมาอาละวาด ทุบตี บางครั้งถึงสามีถึงกับเอามือออกมาแทงผ้าห่มซึ่งเป็นผ้านวมจนฉีกขาด ผู้เล่าตกอยู่ในสภาวะการณ์เช่นนี้มากกว่า 20 ปี และเคยพยายามคิดหนีไปจากสามี แต่สามีก็อาละวาดจับพ่อแม่ของผู้เล่ามัด ขู่ว่าจะฆ่า เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ถูกนำมาเรียงร้อยโดยผู้เล่าเกือบไม่ได้หยุดคิดเลย ผู้เขียนได้สัมผัสถึงความรู้สึกหดหู่ใจ ความเครียด ความอดทน ความว้าวุ่นใจ และความหมายที่ผู้เล่ามีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง และได้ตระหนักถึงพลังของเรื่องเล่าในฐานะที่เป็นวิธีวิทยาวิจัยที่ให้คุณค่ากับเสียงของผู้เล่า ทำให้การวิจัยหลุดพ้นจากกรอบกติกาที่ปิดกั้นไม่ให้บุคคลได้มีโอกาสเล่าเรื่องราวของตนเองในแบบที่อยากเล่า วิธีการศึกษาเรื่องเล่าให้ความเคารพ

ปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นอิสระในการกำหนดกรอบโครงเรื่องราวชีวิตของตนเอง ความจริงตามการรับรู้ของผู้เล่า ช่วยให้ทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง ได้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของเรื่องราวในชีวิตของบุคคลกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคม และทำให้บุคคลได้สร้างเรื่องราวของตนเองจากมุมมองที่ต่างไปจากเดิม การเล่าเรื่องของเป็นการศึกษาเรื่องเล่าได้เปลี่ยนสถานะของบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ถูกกระทำในกระบวนการวิจัย ไปสู่การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างเสมอภาค

วิธีการศึกษาเรื่องเล่าสะท้อนจุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ ภายใต้กระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมซึ่งเชื่อในการดำรงอยู่ของความจริงและความเป็นสากลของความรู้ และให้ความสำคัญกับวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยจะต้องมีความเป็นกลาง ไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย วิธีการศึกษาเรื่องเล่าซึ่งอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นมาจากกระบวนการทางสังคมในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความจริงจึงเลื่อนไหลไปตามการตีความจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ และจากการคาดเดาว่าคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องคิดอย่างไร วิธีการศึกษาเปิดพื้นที่ให้ความจริงซึ่งอยู่หลากหลายปรากฏออกมาและเป็นที่รับรู้ และให้กรอบสำหรับทำความเข้าใจกับความหมายและคุณค่าเชิงบรรทัดฐานซึ่งอยู่เบื้องหลังการให้ความหมายนั้น นอกจากนี้ วิธีการศึกษาเรื่องเล่ายังให้ความสำคัญกับผู้เล่าเรื่องในฐานะเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้รู้ มีความสามารถ และสามารถสะท้อนตัวตนออกมา แทนการมองว่านักวิจัยเป็นผู้มีสิทธิอำนาจในการเป็นผู้กำหนดว่า อะไรคือสิ่งที่ควรสนใจศึกษา และให้ความสำคัญ และอะไรคือสิ่งที่เรียกว่าเป็นความรู้ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าได้เปิดประเด็นใหม่ในการวิจัยและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากในการเข้าถึงความจริงและการสร้างความรู้ในทางสังคมศาสตร์

บรรณานุกรม

Alex, Lena and Hammarstrom, Anne. (2007). Shift in power during an interview situation: Methodological reflections inspired by Foucault and Bourdieu. *Nursing Inquiry*, 15(2), 169-176.

- Alvermann, Donna E. (2000). Narrative approaches. **Reading Online**, 5(4). Retrieved from http://www.readingonline.org/articles/art_index.asp?HREF=/articles/handbook/alvermann/index.html.
- Bleakey, Alan. (2005). Stories as data, data as stories: Making sense of narrative inquiry in clinical education. **Medical Education**, 39, 534-540.
- Conle, Carola. (2000). Narrative Inquiry: Research tool and medium for professional development. **European Journal of Teacher Education**, 23(1), 50-63.
- Elliot, Jane. (2005). **Using narrative in social research**. London: Sage.
- Hansen, Hans. (2006). The Ethnonarrative approach. **Human Relations**, 59(8), 1049-1075.
- Harris, Renard B. (2007). Blending narratives: A Storytelling strategy for social studies. **The Social Studies**, May/June, 111-115.
- Moen, Torill. (2006). Reflection on narrative approach. **International Journal of Qualitative Methods**, 5(4), 1-16.
- Payne, Marin. (2006). **Narrative therapy**. second edition. London: Sage.
- Polkinghorne, Donald. (1995). Narrative configuration in qualitative analysis in Hatch, Amos J. and Wisniewski, Richard. (Eds). **Life History and Narrative**. London: The Falmer Press.
- Sharkey, Judy. (2004). Live stories don't tell: Exploring the untold in autobiographies. **Curriculum Inquiry**, 34(4), 495-512.
- Savin-Baden, Maggi. (2004). Achieving reflexivity: Moving researchers from analysis to interpretation in collaborative inquiry. **Journal of Social Work Practice**, 18(3), 365-378.
- Webster, Leonard and Mertova, Patricie. (2007). **Using narrative inquiry as a research method**. London: Routledge Tayler & Francis Group.